

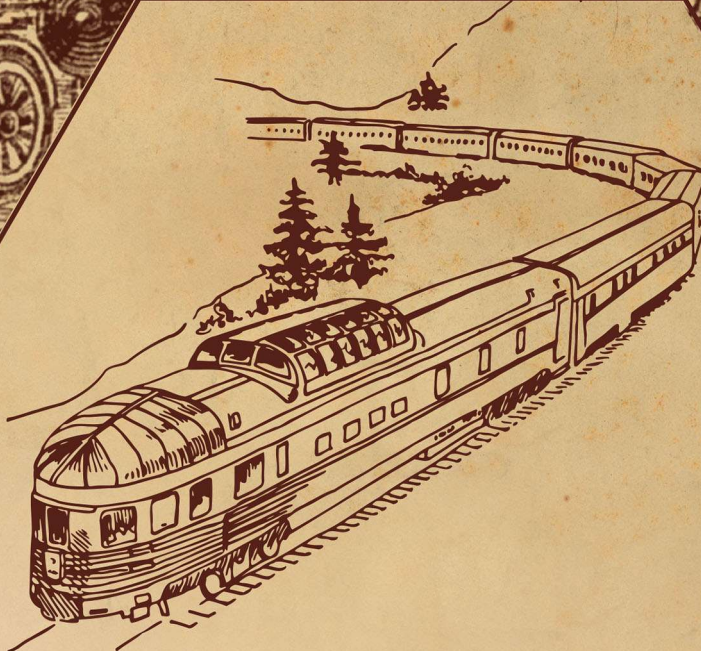
Наукові перспективи
Видавнича група

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ
НАУЦІ

№9 (15)
2023

*Серія: історія та
археологія,
державне
управління,
економіка,
педагогіка,
техніка,
право*

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2023. № 9(15) 2023. С. 951.

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія Серія КВ № 25116-15056Р.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із права (спеціальність - 081 Право), економіки (спеціальність - 051 Економіка), педагогіки (спеціальність - 014 Середня освіта) та державного управління (спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування).

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2023 № 185 журналу присвоєно категорію "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія)

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 11.09.2023, № 3/9-23).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної асоціації інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а, також фахівці тематики журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних: Research Bible.

Головний редактор: Дадій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Балалаєва (Дорошенко) Катерина Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Закієв Іслам Муса-Огли - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ігнатів Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- Кавіліна Ганна Костянтинівна — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)

УДК 130.2:378+316.3:330.34(043)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9\(15\)-217-230](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-9(15)-217-230)

Нестерова Марія Олександрівна доктор філософських наук, професор, Директор Центру Європейських Студій соціальних інновацій в освіті, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, вул. Пирогова 9, м. Київ, 01060, тел.: (044) 228-82-63, <https://orcid.org/0000-0001-6703-7797>

Стойка Андрій Васильович доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри маркетингу та туризму, Маріупольський державний університет, Преображенська, 6, м. Київ, 03037, тел.: (050) 326-62-66, <https://orcid.org/0000-0001-5777-8153>

ЕФЕКТИВНІ КОМУНІКАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТИ-ГРОМАДИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Анотація. У статті актуалізується питання посилення ролі університетів в суспільному розвитку задля побудови інноваційної економіки та створення ефективної системи публічного управління. Комунікація розглядається як ключовий інструмент у формуванні позитивного іміджу університету серед широкої громади.

Авторами робиться спроба комплексного погляду на залучення в публічну сферу технологій ефективного менеджменту та ефективних комунікацій. Адже, сучасний етап публічного управління в Україні характеризується появою нових інституцій, які прямо або опосередковано набувають певний набір функцій, які в силу різних об'єктивних та суб'єктивних обставин не можуть ефективно виконувати органи державної влади. Такими інституціями, в першу чергу, виступають громадські організації: галузеві об'єднання, політичні партії, великі бізнес об'єднання, професійні об'єднання, спілки тощо. Множина таких громадських об'єднань створює окремий вид суб'єктів публічного управління, які активно впливають на розвиток суспільства.

Зазначено, що соціальна згуртованість має стати запорукою сталого розвитку суспільства, зокрема його соціальної стабільності, толерантних відносин між владою і громадянами в умовах війни, економічної кризи, масштабних організаційних, структурних та фінансово-економічних перетворень. В цьому контексті інвестування уваги, досліджень, зусиль у соціальну згуртованість, інвестування у стабільність суспільного розвитку набувають першочергового значення.

Наведено результати, отримані в серії досліджень соціальної згуртованості в освітніх спільнотах українських університетів впродовж 2018 – 2023 рр., в різних станах суспільства, в тому числі і кризових – пандемії та військового стану в Україні.

Автори наголошують на необхідності впровадження кращих практик, стратегічного планування, системного підходу та задіяння інноваційних методів з метою аналізу та налагодження ефективної комунікації університети-громади для сталого розвитку суспільства.

Ключові слова: комунікація, громада, взаємодія, публічне управління, соціальна згуртованість, сталий розвиток, суспільство, університет.

Nesterova Marja Oleksandrivna Doctor of Science in Philosophy of Science, Professor, Head, Jean Monnet Centre of Excellence “EU Studies of Social Innovation in Education” Dragomanov Ukrainian State University, Pyrogorova St., 9, Kyiv, 01060, tel.: (044) 228-82-63, <https://orcid.org/0000-0001-6703-7797>

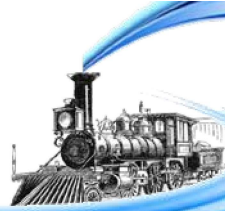
Stoyka Andriy Vasyliovych Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of Marketing and Tourism Department, Mariupol State University, Preobrazhenska St., 6, Kyiv, 03037, tel.: (050) 326-62-66, <https://orcid.org/0000-0001-5777-8153>

EFFECTIVE UNIVERSITY - COMMUNITY COMMUNICATIONS FOR SUSTAINABLE SOCIETY DEVELOPMENT

Abstract. The article highlights the issue of strengthening the role of Universities in social development in order to build an innovative economy and create an effective system of public administration. Communication is considered as a key tool in forming a positive image of the University among the wider community.

The authors attempt to make a comprehensive view on the involvement of effective management and effective communication technologies in the public sphere. After all, the modern stage of public administration in Ukraine is characterized by the launching of new institutions that directly or indirectly acquire a certain set of functions that, due to various objective and subjective circumstances, cannot be effectively performed by state authorities. Such institutions are primarily public organizations: industry associations, political parties, large business associations, professional associations, unions, etc. Such public associations create a separate type of public administration that actively influences the development of society.

It is noted that social cohesion should become a guarantee of sustainable development of society, in particular its social stability, tolerant relations between

the authorities and citizens in conditions of war, economic crisis, large-scale organizational, structural and financial and economic transformations.

The results were obtained in a series of studies of social cohesion in the educational communities of Ukrainian universities during 2018-2023, in various states of society, including crisis ones - pandemic and martial law in Ukraine.

The authors emphasize the need to implement best practices, strategic planning, a systemic approach, and the use of innovative methods in order to analyze and establish effective university-community communication for the sustainable development of society.

Keywords: communications, community, interaction, public administration, social cohesion, sustainable development, society, university.

Постановка проблеми. За останні кілька десятиліть в усьому світі підвищена увага приділяється впливу вищої освіти на суспільство. Однак, основна увага політики та практики реалізації третьої місії університетів (як прояву соціальної відповідальності та відкритості до запитів суспільства) зосереджена переважно на економічному значенні університетів – від комерціалізації досліджень до університетського бізнесу співпраці та актуальність навичок випускників для ринку праці. Але наразі відбувається постійний зсув в бік ширшого суспільного впливу університетів, а також зростає міжнародне визнання соціальної відповідальності університетів і ролі, яку вони відіграють у забезпеченні суспільних благ, у сталому розвитку суспільства. На міжнародному рівні це відображається в нинішніх дебатах про роль університетів у виконанні Порядку денного сталого розвитку ООН на період до 2030 року. На європейському рівні це відображається у зростаючій популярності відповідних досліджень та інновацій з 2011 року та появі теми залучення громад (спільнот) вперше в політиці ЄС на вищому рівні в сфері освіти в рамках Оновленого порядку денного вищої освіти Європейської Комісії [1].

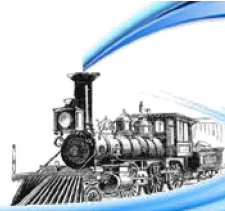
Сталий розвиток суспільства в Україні, також як і розвиток територій та розвиток спільнот, вимагає певних інновацій, зокрема, в сфері публічного управління. Чому саме в сфері публічного управління? Тому що ми можемо визначити публічне управління, як діяльність, яка забезпечує ефективне функціонування всієї системи органів державної влади і органів місцевого самоврядування. В сучасних умовах вона передбачає широке залучення різних стейкхолдерів (зацікавлених сторін) до розробки і реалізації як державної політики, так і для впровадження системи взаємного контролю. Не тільки відповідно до теорії, а й до сучасної практики публічного управління, в деяких важливих питаннях відбувається подібність діяльності як уряду, так і інших стейкхолдерів до діяльності установ та організацій приватного сектора.

Це актуалізує питання залучення в публічну сферу технологій ефективного менеджменту та, відповідно, ефективних комунікацій. Адже, сучасний етап публічного управління в Україні характеризується появою нових інституцій, які прямо або опосередковано набувають певний набір функцій, які в силу різних об'єктивних та суб'єктивних обставин не можуть ефективно виконувати органи державної влади. Такими інституціями, в першу чергу, виступають громадські організації: галузеві об'єднання, політичні партії, великі бізнес об'єднання, професійні об'єднання, спілки тощо. Множина таких громадських об'єднань створює окремий вид суб'єктів публічного управління, які активно впливають на розвиток суспільства. Таким чином, ключовим аспектом публічного управління виступає народ, громади, на відміну від державного управління де ключовим аспектом являється держава.[2] Але чи тільки громадські, народні об'єднання виступають ключовими гравцями в сфері публічного управління задля сталого розвитку суспільства?

Аналіз останніх досліджень і публікацій Сталий розвиток неможливий без двигунів соціальних та технологічних інновацій, а в більшості випадків саме університети в суспільному розвитку мають здійснювати цю функцію. Наскільки реалізується ця функція університетів як чинників інноваційного сталого розвитку суспільства вже залежить від практики кожного університетського врядування. Але загальний вплив університетів та вищої освіти в цілому на суспільний розвиток складно не відмітити. Так, роль вищої освіти в сталому розвитку суспільства, розвитку спільноти та територій досліджувалась багатьма українськими вченими О. Александрова, В. Андрущенко, Л. Батченко, М. Деліні, О. Демченко, О. Кравченко, М. Нестерова, О. Оржель, Д. Свириденко, А. Стойка, Л. Шинкарук та ін. Так, вищі навчальні заклади є центрами спеціалізованої підготовки кадрів і проведення досліджень. «Як суб'єкти регіону вищі навчальні заклади акумулюють інтелектуальні, виробничі, комерційні, фінансові й добродійні ресурси, діяльність і використання яких не суперечать цілям суспільства, нормативним актам держави й забезпечують відтворення інтелектуального потенціалу регіону».[3]

Таким чином, посилення ролі університетів може задовільнити вимоги побудови інноваційної економіки та створення ефективною системи публічного управління. Адже вони можливі за умов «принципових змін напрямів розвитку, запровадження нових концептуальних підходів до обґрунтування стратегічних пріоритетів, значної модернізації методів і форм використання ресурсів на всіх рівнях інноваційної системи, корінної трансформації взаємодії науки, бізнесу, влади, суспільства. Зміни сучасних умов функціонування національної економіки та її локальних підсистем (регіонального, місцевого, галузевого рівня), зумовили потребу в розробці та впровадженні інноваційних методів і способів реалізації цільових настанов

розвитку як країни в цілому, так і її територіальних громад з метою забезпечення їх конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі. Зазначене обумовлює актуальність дослідження процесів інноваційного розвитку на місцевому рівні, обґрунтування доцільності запровадження визнаних передовими країнами світу менеджмент-орієнтованих

підходів до управління інноваційним розвитком територіальних громад в сучасних умовах господарювання.[4]

Запорукою сталого розвитку суспільства, зокрема, соціальної стабільності, толерантних відносин між владою і громадянами в умовах війни, економічної кризи, масштабних організаційних, структурних та фінансово-економічних перетворень, які стають повсякденним явищем в наших надзвичайно складних умовах сьогодення, має стати соціальна згуртованість. Тому інвестування уваги, досліджень, зусиль у соціальну згуртованість, інвестування у стабільність суспільного розвитку є як ніколи актуальним. Таке завдання постає і перед освітою - сталий розвиток суспільства, який базується на розвитку соціальної згуртованості: адже потужну державу і конкурентну економіку може забезпечити згуртована спільнота творчих людей, активних і відповідальних громадян. Дослідження соціальної згуртованості в освітньому середовищі ще недостатньо структуровані, але аналіз останніх досліджень і публікацій з питань соціальної згуртованості в освіті та освіти дорослих свідчить, що цю проблему вивчали М. Деліні, В. Кремінь, І. Зязюн, Ю. Завалевський, Л. Лук'янова, М. Нестерова, О. Аніщенко, Ж. Пархоменко, Н. Семчук, С. Сисоєва, М. Соловей, О. Удалова, Н. Гущина, та ін. [5]

На відміну від проблематики міжкультурної компетентності та різноманіття, дослідження різних аспектів забезпечення соціального розвитку громад є достатньо новим напрямом, але вже є ґрунтовні дослідження М. Ільїної, Ю. Шпильової та М. Хвесика, які присвячені вивченню соціоекологічних аспектів зазначеної проблематики. [6]

Війна підсилила кризовий стан української освіти та суспільства. Тенденції згуртування, об'єднання в подоланні цих викликів базуються на розвитку та посиленні спільнот. Для університетів та інших закладів вищої освіти це не тільки суспільні спільноти, зокрема, громади, а й освітні спільноти. Успішність університету залежить від того, наскільки відкритий він для своїх стейкхолдерів, як внутрішніх, так і зовнішніх, наскільки ефективно відбуваються комунікації з різними спільнотами. І для університету перші спільноти, з якими мають бути налагоджені комунікації це спільноти студентів, як нинішніх, так і колишніх (випускників). Адже саме по цій спільноті ми можемо визначати реальний вплив університету на суспільство. У контексті зростання конкуренції та фінансових труднощів для університетів та інших вищих навчальних закладів лояльність випускників (її можна

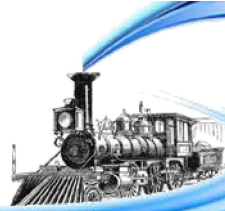

розглядати як маркер лояльності суспільств) є ключовим фактором для виживання та успіху університетів. Були проведені теоретичні та практичні дослідження із застосуванням моделі, яка, певною мірою, була запозичена з комерційної сфери, сфери маркетингу відносин. Завдяки цій моделі було проаналізовано роль чотирьох змінних (імідж бренду, довіра, задоволення та спільні цінності) у прямому та непрямому поясненні лояльності випускників. Запропонована теоретична модель була перевірена за допомогою моделювання структурних рівнянь для вибірки з 1000 випускників університету. Результати виявили три прямі передумови лояльності випускників (задоволеність, спільні цінності та довіра) та одну непрямую передумову (імідж бренду університету). Ця непрямая передумова, а саме бренд університету, – це, по суті, сприйняття університету суспільством, той комунікативний образ, який формується у відносинах між громадою та університетом. Крім того, встановлені зв'язки між спільними цінностями, довірою, сприйнятим іміджем університету та задоволеністю випускників. Отже, ціннісний підхід демонструє, як можна не тільки підвищити лояльність випускників, а й створити позитивну комунікацію із суспільством, за допомогою стратегічного планування та прямої політики для розвитку задоволеності, довіри, позитивного іміджу бренду та спільних цінностей.[7]

Подібні результати про довіру та згуртованість, а також про рівень та якість комунікацій, були отримані в серії досліджень соціальної згуртованості в освітніх спільнотах українських університетів на протязі 2018 – 2023 рр., в різних станах суспільства, в тому числі і кризових – пандемії та військового стану в Україні. [8] [9] [10]

Також для дослідження комунікацій не тільки в освітніх спільнотах, а й у взаємодії із громадами, в сфері публічного управління дуже корисним був досвід впровадження в УДУ імені Михайла Драгоманова (до реорганізації НПУ ім. М.П. Драгоманова) Модулю Жана Моне «Соціальна згуртованість в освіті та врядуванні: Європейські студії» (під керівництвом професора М. Нестерової та у співпраці з Національною академією державного управління), основними напрямками якого були дослідження та імплементація європейських цінностей та кращих європейських практик соціальної згуртованості в освіті та врядуванні. Так, в ході впровадження модулю академічним координатором проф. М. Нестеровою було підсумовано ці найбільш важливі напрямки розвитку соціальної згуртованості, зокрема, з досвіду іспанських та британських університетів. Так, наприклад, під час навчального візиту до Великої Британії в рамках реалізації модулю Жана Моне, було отримано дуже важливий досвід співпраці університетів та громад для сталого розвитку суспільства - університети орієнтовані на громаду (community based universities). Одна з суттєвих ознак цих університетів –

сильна, згуртована університетська спільнота, яка вирішує важливі суспільні завдання у співпраці із іншими стейкхолдерами – бізнес структурами, громадськими організаціями, представниками місцевої влади та активними громадянами, тощо. [11] І ключовим є саме відкритість цієї університетської спільноти до суспільства, усвідомлення своєї ролі в сталому розвитку суспільства. Таким чином, задля підвищення конкурентоспроможності університетів в контексті глобальних викликів, стратегія їх управління має бути розроблена на принципах соціальної відповідальності, яку можна реалізувати через корпоративну культуру шляхом виховання відповідних цінностей в учасників освітнього процесу. [12] Тоді комунікації університету і суспільства матимуть міцний ціннісний фундамент, що, відповідно, покращить практичні аспекти подальшої взаємодії.

Мета статті – дослідження особливостей та механізмів комунікацій між університетами та громадами та їх впливу на сталий розвиток суспільства.

Виклад основного матеріалу. Для аналізу та вирішення проблем одне із найкращих рішень – впровадження кращої практики. Так, міжнародні освітні проекти є потужним інструментом трансформації сектору вищої освіти України та впливу на суспільство в цілому, що підтверджено багаторічним досвідом імплементації в Україні проектів міжнародної технічної допомоги. Наприклад, в УДУ імені Драгоманова можна відзначити цілий ланцюжок успішної реалізації проектів Жана Моне в рамках Програми ЄС Erasmus+: Модуль Жана Моне «Соціальна згуртованість в освіті та управлінні: європейські дослідження» (SCEGES); Проект Жана Моне «Європейські цінності різноманітності та інклюзії для сталого розвитку» (EVDISD); Кафедра Жана Моне «Соціальні та культурні аспекти досліджень ЄС» (SCAES), а тепер і Центр досконалості Жана Монне «Європейські Студії соціальних інновацій в освіті» (ESSIE), які сфокусовані на соціальній згуртованості та сталому розвитку, просуванні соціальних інновацій та поширенні найкращих практик ЄС. Сьогодні міжнародні освітні проекти мають стати інструментом, який допоможе українським університетам виконати їхню соціальну місію: «зробити значний стрибок у переосмисленні вищої освіти як основи для побудови безпечного, більш справедливого, демократичного та сталого світу»[13], а також забезпечити виживання та відновлення вищих навчальних закладів посеред розчарування, труднощів і викликів, що накопичилися внаслідок російсько-української війни [14]. В нашому дослідженні комунікацій між університетами та громадами важливо розглянути практику реалізації проекту ЄС «Відкриття переміщених університетів: підвищення конкурентоспроможності, служіння громадам» (REDU), орієнтований на три переміщені університети з Донецької та

Луганської областей, а також інші проекти ЄС, згадані вище. Проект REDU спочатку був задуманий як інструмент для переосмислення та переосмилення університетів-бенефіціарів і перетворення їх на центри соціального, інтелектуального, економічного та культурного розвитку місцевих громад, куди вони були переселені.[14] Їх досвід був першим в площині відносин з приймаючою громадою, що, безумовно, підвищує соціальну напругу та виявляє всі комунікативні проблеми. Адже міжкультурні комунікації не завжди і не стільки міжнаціональні: ціннісні та культурні відмінності можуть суттєво відрізнятись у представників однієї спільноти, наприклад, з різних поколінь. Тому так важливе питання пошуку рівності та цілісності серед міжкультурного різноманіття, яке притаманне нашому розділеному суспільству (не тільки в Україні через війну, а й в тих же європейських країнах через міграцію, глобалізацію, тощо).

Теоретичні та практичні аспекти комунікацій університетів та громад в фокусі міжкультурного діалогу були темою Міжнародної літньої школи «Культурологічні дослідження (культурні студії) та культурний діалог у міжкультурному середовищі з метою залучення громад», яка проводилась для широкого кола учасників, тобто, студентів, здобувачів, молодих вчених, аспірантів, докторантів, дослідників, викладачів, представників професійних спільнот та громадянського суспільства у м. Генуя (Італія) 24 - 28 липня 2023 року. Літня школа проводилась в рамках імплементації проекту Центр досконалості Жана Монне «Європейські Студії соціальних інновацій в освіті» - СОЕ та у синергії з проектами напряму Еразмус+ КА2 «Університети-Громади: Посилення співпраці» та Кафедра Жана Монне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій» (SCAES)620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR. Вона мала бути проведена в Мелітополі, яке є одним із найкращих прикладів міжкультурного міста в Європі, але через війну в Україні була перенесена до Генуї. Основні напрями роботи літньої школи розкривали найважливіші питання взаємодії університетів та громад. Перший напрям роботи був поєднаний із ключовою ідеєю проекту «Університети-Громади: посилення співпраці» - сталий розвиток через третю місію університетів. Згідно цієї ідеї університети виступають як ініціатори глобальних змін. Також ця ідея розкривається в напрямках вивчення широкої інклюзії та залучення спільнот, міжкультурного діалогу, соціальної згуртованості та безпеки в громадах. Тема Європейських культурних студій та міжкультурних комунікацій, в основі яких є цінності ЄС, зокрема, цінності різноманіття у розвитку спільнот є наскрізною в реалізації проектів напряму Жана Монне в УДУ імені Михайла Драгоманова. Так, Літня школа в Генуї була в продовження, в підтримку сталості проекту напряму Жана Монне Проект Жана Монне «Європейські цінності різноманіття та інклюзії для сталого

розвитку». Адже саме в рамках цього проекту 5-9 липня 2021 року була проведена Літня школа в Мелітополі «Принципи та цінності ЄС: різноманіття та інклюзія в освіті для сталого розвитку», під час роботи якої були розглянуті питання ефективних комунікацій між університетом та громадою міста. Приклад Мелітопольського державного університету імені Богдана Хмельницького, який був ключовим співорганізатором заходу, як раз на практиці підтверджував успішність університетської стратегії орієнтації на громаду. Здобутки реалізації Проекту Жана Монне, зазначеної Літньої школи, зокрема, стали основою подальших досліджень комунікацій між університетами та громадами, а також запорукою успішної реалізації наступних проектів. Сталість проектів Жана Монне, спільні цінності, які покладені в основу подання та впровадження проектів створюють міцне підґрунтя для теоретичних та практичних досліджень в освітній та суспільній сферах. Так, під час роботи Літньої школи в Генуї експерти та команди вищезазначених проектів займалися не тільки розглядом важливих теоретичних питань, а й розробкою нових робочих інструментів з кращих європейських практик в області впровадження соціальної згуртованості, міжкультурного діалогу, ідей соціальних інновацій та принципів залучення спільноти для сталого розвитку суспільства.

Соціальні інновації в освіті для сталого розвитку суспільства, реалізації третьої місії університетів є основним фокусом проекту Центр досконалості Жана Монне «Європейські Студії соціальних інновацій в освіті» Center of Excellence "European Studies of Social Innovation in Education" (ESSIE) в УДУ імені Михайла Драгоманова (керівник центру – професор М. Нестерова). Центр досконалості ініціює і курирує ініціативи представників університетської спільноти в галузі Європейських Студій в сфері соціальних інновацій, лідерства та соціальної відповідальності, публічного управління. Проект є міждисциплінарним та міжнародним, в команді проекту представники не тільки УДУ імені Михайла Драгоманова та українських університетів (НУБіП, ЛНУ ім. І. Франка та СНАУ), а й європейські експерти з Італії, Німеччини та Чехії. Соціальні інновації виступають як реалізація третьої місії університету, як практичний результат практики соціальної відповідальності. І комунікації з громадами є критичним фактором успішності соціальних інновацій – як на етапі зародження, так і на етапі реалізації. Для створення інновацій потрібні комунікації в сфері фасилітації потреб – аналізу інтересів представників громад, а потім, після створення та реалізації соціальних освітніх інновацій потрібні правильні комунікації зворотнього зв'язку, мотивуючого оцінювання та переходу на інший рівень співпраці.

Завдання для Центру досконалості в УДУ імені Михайла Драгоманова, як для «вершини» реалізації проектів Еразмус+ на пряму Жана Монне з

поширення Європейських Студій, актуальні для покращення діяльності університету в умовах кризи. Звичайно, це вимагає не тільки формального створення структури Центру досконалості Жана Монне ESSIE, а й підвищення професійної спроможності команди ESSIE. Для того, щоб підвищити загальну академічну експертизу Центру досконалості, потрібно здійснити певні заходи з підвищення потенціалу команди (навчальні візити до партнерських організацій в Італії та Чехії, вебінари, воркшопи міжнародних експертів команди Центру, тощо). Потрібне дослідження найкращих практик ЄС в сфері соціальних інновацій в освіті, в таких сферах, як: інклюзія, різноманітність та залучення громади та молоді, культурна політика та міжкультурний діалог, Зелена угода ЄС та науки про життя, інновації та підприємництво, формування державної політики, гуманітарна допомога та підтримка тощо. Сам проєкт Центру досконалості подавався до ЕАСЕА вже після початку бойових дій в Україні, отже, виклики воєнного стану були визначальними при формуванні дизайну проєкту.

А з 1 лютого 2023 р. в УДУ імені Михайла Драгоманова впроваджується національний структурний проєкт програми Еразмус + напряму КА2 (розбудова потенціалу вищої освіти) - «Університети-громади: посилення співпраці» (національний координатор та співавтор проєкту проф. М. Нестерова).

Основні напрями реалізації проєкту:

1. Розробити моделі взаємодії між університетами та громадами, виходячи з їхніх потреб, що будуть спрямовані на підвищення громадянської активності молоді та відповідального громадянства;
2. Розробити рекомендації щодо імплементації «третьої місії», служіння громаді в стратегії розвитку ЗВО України;
3. Пілотувати розроблені моделі співробітництва між університетом і громадою на прикладі українських ЗВО-партнерів проєкту з урахуванням їх профілю (аграрний, педагогічний, медичний, військовий, класичний) та потреб громад;
4. Розробити «дорожню карту» підсилення третьої місії університетів шляхом реформи вищої освіти в Україні.[15]

В процесі реалізації цього проєкту вже відбулися важливі навчальні візити, воркшопи, які показали актуальність та важливість налагодження співпраці з громадами, ключову роль в цьому процесі правильно налагоджених комунікацій. Адже, представники цих спільнот мають різноманітний культурний досвід і це може бути як перевагою, так і перешкодою – все залежить від якості менеджменту різноманіття, який, також як і принципи фасилітації та діалогу, є необхідною умовою ефективної комунікації.

Головна ідея описаних вище проєктів спрямована не тільки на розвиток

університетських спільнот, системи вищої освіти України в цілому, а й на розвиток суспільства, шляхом розвитку громад, посилення їх співпраці з університетами. За цей напрям відповідає третя місія університетів, яка підтримує дві інші основні місії університету – навчання та викладання, а також наукові дослідження. Соціальні інновації можливі тільки в цьому просторі, з точним мандатом поширювати культуру, знання та передавати результати досліджень за межі академічного контексту, сприяючи соціальному зростанню та культурному розвитку територій, так як третя місія – це наскрізний вплив на ефективність університету. Тому третя місія в деяких країнах ЄС є дуже важливим показником забезпечення якості та рейтингу університетів. Досвід приватних та державних інституцій, які оцінюють реалізацію третьої місії як соціальну значущість університетів для суспільства, доводить ефективність цього підходу. Адже, будь які інші критерії стають другорядними, особливо, коли суспільство перебуває в кризовому стані. В Україні цей актуальний напрямок досліджено недостатньо, тому потрібно на різних рівнях – інституціональному, регіональному та національному – впровадити кращий досвід європейських державних навчальних закладів, що покращить не тільки якість освіти в Україні, а й загальний стан суспільства. [15]

Висновки. Отже, проекти міжнародної технічної допомоги, зокрема, програми Еразмус+, що, незважаючи на військовий стан, ефективно реалізуються в Україні, не тільки вирішують завдання розбудови вищої освіти України, а й відкривають можливості сталого розвитку суспільства. Зокрема, за допомогою подальших досліджень соціальної згуртованості, міжкультурних комунікацій, просуванню та впровадженню соціальних інновацій задля посилення співпраці університетів з громадами. Як показала наша складна соціальна реальність, ця співпраця має тільки посилюватися в кризових умовах. Вивчення та впровадження кращого європейського досвіду з реалізації третьої місії університетів, інноваційної політики в соціальній сфері, сприятиме не тільки розбудові нашої системи вищої освіти, а й підсилить спроможність всього нашого суспільства. Важливо, що для ефективного розвитку українського суспільства, підвищення його не тільки резилієнтності, а й «антикрихкості», тобто покращення, а не тільки відновлення, потрібні потужні та ефективні суспільні комунікації. Принципи відкритих університетів, університетів орієнтованих на громаду, соціально відповідальних університетів мають доповнюватися цінностями довіри, відкритості, готовності до діалогу та іншими важливими комунікаційними аспектами в фокусі публічного управління та сталого розвитку. В цьому процесі саме університети можуть стати прикладом та потужним двигуном сталого розвитку суспільства.

Література:

1. Farnell, Thomas, and Bojana Ćulum Pić. "Towards a European Framework for Community Engagement in Higher Education." *Socially Responsible Higher Education: International Perspectives on Knowledge Democracy*, edited by Budd Hall and Rajesh Tandon, Brill, 2021, pp. 253–64. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctv1v7zbn5.27>
2. Стойка А.В. Удосконалення публічного управління інформаційними потоками на засадах реформування територіальної організації влади. Функціонування і розвиток механізмів державного управління //Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека» // № 1 (9), 2019. с. 82 – 90.
3. Демченко О. Л. Державне регулювання в системі управління вищими навчальними закладами в умовах модернізації освіти [State regulation in the system of higher educational institutions management in the conditions of education modernizationx]: дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 Олександра Леонідівна Демченко. - Запоріжжя, 2008. - 230 с.
4. Стойка А.В. Інноваційні аспекти публічного управління інформаційним забезпеченням сталого розвитку територій //Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека» // № 5(7), 2019. с. 91 – 95
5. Нестерова М. Соціальна згуртованість освітніх спільнот. Вища освіта України, 2019, № 3 с. 42 - 50
6. Хвесик, М. А. Ільїна, М. В., Шпильова, Ю. Б. Соціоекологічні імперативи розвитку сільських територіальних громад: [монографія]. Київ: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». 2019. – 302 с. URL: <http://ecos.kiev.ua/publications/monographies/view/71/#>
7. Waleska Schlesinger, Amparo Cervera & Carmen Pérez-Cabañero (2017) Sticking with your university: the importance of satisfaction, trust, image, and shared values, *Studies in Higher Education*, 42:12, 2178-2194, DOI: 10.1080/03075079.2015.1136613
8. Нестерова, М., Яценко, О., Деліні, М., Валенса, Г. Європейські цінності міжкультурної комунікації в університетській спільноті. Вища освіта України. 2020. № 4. С.47–52.
9. Nesterova M. Intercultural dialogue and social cohesion development vs. social tension. "The Days of Science of the Faculty of Philosophy – 2019", April 23-24, 2019: [Abstracts] / Ed.board: A.Konverskyi [and other]. – Kyiv: Publishing center "Kyiv University", 2019. – p. 235
10. Nesterova M., Dielini M., Shynkaruk L., & Yatsenko O. Trust as a cognitive base of social cohesion in the university communities. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education (IJCRSEE)*. Vol.8. No1. 2020. <https://www.ijcrsee.com/index.php/ijcrsee/article/view/248>
11. Nesterova, Marja, Dielini, Maryna, Zamozhskyi, Andrii. Social cohesion in education: Cognitive research in the university community. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*. 2019 № 7., p.19-27.
12. Aleksandrova, O., Batchenko, L., Dielini, M., & Lavryk, U. Specifics of managing competitiveness of present-day university on principles of social responsibility, *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2018 № 4, pp. 157-165. <http://nvngu.in.ua/index.php/en/archive/on-the-issues/1622-2018/contents-4-2018/economy-and-management/4517-specifics-of-managing-competitiveness-of-present-day-university-on-principles-of-social-responsibility>
13. Beyond Limits. New Ways to Reinvent Higher Education. Working document for the World Higher Education Conference. 18-20 May 2022. <https://en.unesco.org/sites/default/files/whec2022-concept-note-en.pdf>
14. Orzhel, O., Nesterova, M. The Case of REDU Project: Aligning Results with Displaced Universities' Needs and the Future of Ukraine. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 2022. №14, с. 42-55. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-14-42-55>

15. Нестерова М., Атнажева Л., Заможський А. Соціальні інновацій та управління різноманіттям у співпраці університетів та громад. Вища освіта України. 2023. № 1 (88), с. 47 – 54

References:

1. Farnell, Thomas, and Bojana Čulum Ilić. "Towards a European Framework for Community Engagement in Higher Education." *Socially Responsible Higher Education: International Perspectives on Knowledge Democracy*, edited by Budd Hall and Rajesh Tandon, Brill, 2021, pp. 253–64. *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctv1v7zbn5.27>
2. Stoika A.V. Udoskonalennia publichnoho upravlinnia informatsiinymy potokamy na zasadakh reformuvannia terytorialnoi orhanizatsii vlady [Improvement of public administration of information flows on the basis of reforming the territorial organization of power]. *Funktsionuvannia i rozvytok mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia //Elektronne naukovye vydannia «Publichne administruvannia ta natsionalna bezpeka» - Functioning and development of mechanisms of state administration //Electronic scientific publication "Public administration and national security" // № 1 (9), 2019. s. 82 – 90.*
3. Demchenko O. L. Derzhavne rehuliuвання v systemi upravlinnia vyschymy navchalnymy zakladamy v umovakh modernizatsii osvity: dys. kand. nauk z derzh. upr. - the candidate of sciences in public administration dissertation: 25.00.02 Oleksandra Leonidivna Demchenko. - Zaporizhzhia, 2008. - 230 s.
4. Stoika A.V. Innovatsiini aspekty publichnoho upravlinnia informatsiinym zabezpechenniam staloho rozvytku terytorii [Innovative aspects of public administration of information provision of sustainable development of territories] //Elektronne naukovye vydannia «Publichne administruvannia ta natsionalna bezpeka» - Electronic scientific publication "Public administration and national security" // № 5(7), 2019. s. 91 – 95
5. Nesterova M. Sotsialna zghurtovanist osvityvnykh spilnot [Social cohesion of educational communities]. *Vyscha osvita Ukrainy - Higher education of Ukraine*, 2019, № 3 s. 42 – 50
6. Khvesyuk, M. A. Ilina, M. V., Shpyliova, Yu. B. Sotsioekolohichni imperatyvy rozvytku silskykh terytorialnykh hromad [Socio-ecological imperatives of the rural territorial communities development] [monohrafiya]. Kyiv: Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy» - State Institution "Institute of Economics of Environmental Use and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine". 2019. – 302 s. URL: <http://ecos.kiev.ua/publications/monographies/view/71/#>
7. Waleska Schlesinger, Amparo Cervera & Carmen Pérez-Cabañero (2017) Sticking with your university: the importance of satisfaction, trust, image, and shared values, *Studies in Higher Education*, 42:12, 2178-2194, DOI: 10.1080/03075079.2015.1136613
8. Nesterova, M., Yatsenko, O., Dielini, M., Valiensa, H. Yevropeiski tsinnosti mizhkulturnoi komunikatsii v universytetskii spilnoti [European values of intercultural communication in the university community]. *Vyscha osvita Ukrainy - Higher education of Ukraine*. 2020. № 4. S.47–52.
9. Nesterova M. Intercultural dialogue and social cohesion development vs. social tension. "The Days of Science of the Faculty of Philosophy – 2019", April 23-24, 2019: [Abstracts] / Ed.board: A.Konverskyi [and other]. – Kyiv: Publishing center "Kyiv University", 2019. – p. 235
10. Nesterova M., Dielini M., Shynkaruk L., & Yatsenko O. Trust as a cognitive base of social cohesion in the university communities. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education (IJCRSEE)*. Vol.8. No1. 2020. <https://www.ijcrsee.com/index.php/ijcrsee/article/view/248>

11. Nesterova, Marja, Dielini, Maryna, Zamozhskyi, Andrii. Social cohesion in education: Cognitive research in the university community. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*. 2019 № 7., p.19-27.
12. Aleksandrova, O., Batchenko, L., Dielini, M., & Lavryk, U. Specifics of managing competitiveness of present-day university on principles of social responsibility, *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2018 № 4, pp. 157-165. <http://nvngu.in.ua/index.php/en/archive/on-the-issues/1622-2018/contents-4-2018/economy-and-management/4517-specifics-of-managing-competitiveness-of-present-day-university-on-principles-of-social-responsibility>
13. Beyond Limits. New Ways to Reinvent Higher Education. Working document for the World Higher Education Conference. 18-20 May 2022. <https://en.unesco.org/sites/default/files/whec2022-concept-note-en.pdf>
14. Orzhel, O., Nesterova, M. The Case of REDU Project: Aligning Results with Displaced Universities' Needs and the Future of Ukraine. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 2022. №14, с. 42-55. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-14-42-55>
15. Nesterova M., Atnazheva L., Zamozhskyi A. Sotsialni innovatsii ta upravlinnia riznomanittiam u spivpratsi universytetiv ta hromad [Social innovation and diversity management in cooperation between universities and communities]. *Vyscha osvita Ukrainy - Higher education of Ukraine*. 2023. № 1 (88), s. 47 – 54